

نادر سادله تئورى هاى بشر دوستانه زیر جنگ ایران و عراق

مؤلف:

دکتر احمد رضا بهنیا فر

سید محمد حسن مرتضوی

سرشناسه	: بهنیا فر، احمد رضا، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: نامعاده تئوری های بشردوستانه جنگ در ایران و عراق / مولف احمد رضا بهنیا فر، سید محمد حسن مرتضوی.
مشخصات نشر	: تهران : فکرسازان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص: ۲۱×۱۴ س.م.
شابک	: 978-600-7560-47-1
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۸۵] - ۱۹۲.
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- جنبه های حقوقی
بضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Legal aspects
موضوع	: حقوق بین الملل بشر دوستانه
موضوع	: Humanitarian law
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- ترک مخاصمه
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Armistices
موضوع	: جنگ (حقوق بین الملل)
موضوع	: War (International law)
موضوع	: جنگ (نقه)
موضوع	: War (Islamic law)
موضوع	: حقوق بین الملل -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Human rights -- Religious aspects -- Islam
شناسه افزوده	: مرتضوی، سید محمد حسن، ۱۳۵۹ -
رده بندی کنگره	: DSR ۱۹ -- ۱۱ ب/
رده بندی دیویی	: ۸۴۳/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۴۶۶۹۸۹

ناشر:	انتشارات فکرسازان
نام کتاب:	«نامعاده تئوری های بشردوستانه در جنگ ایران و عراق»
تعداد صفحه:	۱۹۲ صفحه
قطع:	وزیری
سال انتشار:	۱۳۹۵
نوبت انتشار:	اول
تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
قیمت:	۱۲۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۵۶۰-۴۷-۱

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان شهید وحید نظری، کوچه شهید قدیری (آشتیانی) پلاک ۲۲، واحد ۴، تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۶۰۷۶۰

مقدمه

انسانها به عنوان برجسته‌ترین شاخصه‌ی آفرینش، در تعاملات متعدد اجتماعی، در تمامی سطوح، نسبت به هم دارای حق و تکلیف هستند و ادای آن مسئولیت‌آور است.

این مسئولیت نسبت به همه انسانها در جوامع مختلف باید رعایت شود و این امر در حقوق بین‌الملل مورد تأکید قرار گرفته است.

انسانها نسبت به هموعان خود، در مواقعی به عمد یا به سهو و با مقاصد مختلف، حقوق یکدیگر را نقض می‌کنند. گاهی از اینکه چه افرادی و با چه اهدافی، حقوق دیگران را نادیده می‌گیرند، و اینکه با چه روش‌هایی می‌توان در مقابل این اعمال ضدحقوقی ایستادگی و دفاع کرد، ملت‌ها را نسبت به فضای حاکم بر جامعه بین‌الملل حساس و هوشیار خواهند کرد.

با بررسی تناقضات رفتاری مشخص می‌شود که اعمال ضد انسانی در دوستانه با کدام مواد از حقوق بین‌الملل و یا معاهدات، کنوانسیون‌ها، مواثیق و... مغایرت دارد، و با کدام اصول و مبانی، می‌توان با آن روبرو شد و از حقوق خود دفاع کرد.

نتایج حاصل از بررسی نشان می‌دهد؛ کسانی که خود قوانین را آفریده اند علی-رغم مشاهده پیامدهای سوء ضدیت با آن، برای حفظ منافع خود، قوانین و حقوق انسانها را نقض می‌کنند تا به اهدافی که برای خود ترسیم کرده‌اند، دست یابند.

اولین واضعان حقوق بشر بین‌المللی بصورت مدونِ امروزی، بزرگترین ناقضان حقوق بشر و حقوق بشردوستانه شده‌اند تا جهانی مملو از صلح و آرامش و عاری از جنگ و خونریزی را تنها در بیانیه‌های بشردوستانه شاهد باشیم.

با اتکا به سه اصل حق حیات، حق آزادی و حق عدالت که مبنای حقوق بشر اسلام است؛ انسان از آغاز تولد صاحب حقوقی می‌شود و دیگران نیز نسبت به او تکالیفی دارند که در رفتار اجتماعی توسعه می‌یابد و همگان در برابر یکدیگر مسئولیت‌ها و اداری تکلیف هستند.

اصلی این حق، حق حیات است به طوری که انسان نمی‌تواند این حق را از خود سلب کند و هیچ جامعه‌ای که انسان‌ها زندگی می‌کنند، قوانینی برای اجرای عدالت و رعایت آزادی، تدوین شده است.

مجموعه قوانین، کامل هستند اما دیدگاه اسلام، مقررات و معاهدات، باید از منابع دینی (چشمه‌سار حکمت الهی) منشأ گرفته و با آن در تضاد نباشد.

انسان‌ها در مسیر زندگی و اجرای قوانین گاهی به مشکلی برمی‌خورند که توان رفع مسأله‌آمیز آن را ندارند و یا در اثر مناعت‌دینی کار به مخاصمه می‌انجامد.

در جنگ و شرایط مخاصمه بین دول، دولت‌ها به منظور رسیدن به اهداف، بسیاری از قوانین خودنوشته را نادیده گرفته و نقض می‌کنند و از آنجا که در این شرایط، انسان‌ها درگیر هستند باید حق حیات، حق کسب و درآمد و رفاه غیرضروری و بویژه کرامتشان حفظ شود.

این حقوق که بنام حقوق بشردوستانه می‌باشد بر منابعی بنیان شده که ممکن است از طرف متخاصمین نقض شود.

این عمل هم‌زمان با تجاوز عراق به ایران در سال ۱۳۵۹ اتفاق افتاد. در صورتی که امکان حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات در معاهدات و کنوانسیون‌ها و پروتکل‌ها بویژه معاهده ۱۹۷۵ الجزایر موجود بود.

کشورهای قدرتمند، متمدن و ثوری پردازان حقوق بشر می‌توانستند اختلافات عراق و ایران را به طریقی مانند میانجیگری، سازش، داوری و... حل نمایند. یکبارگی بسیاری از اصول و معاهدات را، که خود امضا کرده بود را نادیده گرفت و بی آنکه مقررات جنگ را رعایت کند به ایران حمله کرد و سازمان ملل متحد، شورای امنیت، کشورهای توسعه یافته و متمدن و همسایگان ایران و عراق، هیچ اقدامی را برای منع نکردند، بلکه به او یاری هم رساندند. همانطور که در اندامین‌الامس وجود دارد و کشورهای بسیاری، عراق را به شکل مستقیم و غیر مستقیم در زمینه‌های نظامی، مالی، تسلیحاتی و انسانی یاری کردند.

در نهایت این که قوانین، کنوانسیون‌ها، معاهدات و مقررات جامعه جهانی، کاربردی به نظر نمی‌آیند، و شورای امنیت سازمان ملل متحد با قوانین ناعادلانه‌ای چون اعضای دائم و غیردائم، حق و حور برای کشورهای و بسیاری از نقیصه‌های رفتاری در عدم پای‌بندی به مقررات جهانی، نشان داده، تنها در راستای منافع قدرت‌های مطرح جهانی تلاش می‌نماید.

ایران در همواره تاریخ تلاش کرده؛ آزادانه و در صلح و آرامش رنجام گرفته و با جهان رفتار حسنه داشته باشد ولی این تصمیم، منافع قدرت‌ها را در نظر نمی‌گرفت، در نتیجه باید با آن مقابله می‌شد.

قدرت‌ها از حمله عراق به ایران حمایت و پشتیبانی کردند و بسیاری از قوانین توسط عراق و متحدانش نقض شد. بعد از حدود ۸ سال، قدرت‌های جهانی به نتیجه رسیدند که این جنگ فاتح نداشته باشد، لذا قطعنامه ۵۹۸ را آماده کردند

و طرفین با شرایطی رضایت دادند و در خاتمه، دبیرکل سازمان ملل متحد، خاویر پرز دکوتیار، عراق را متجاوز معرفی کرد.

در این کتاب با پیش فرض مبانی نظری و اقدامات ناقض حقوق بشردوستانه در دفاع مقدس از دیدگاه اسلام و حقوق بشردوستانه بین‌المللی، تلاش شده زوایای کمتر دیده شده‌ای را مورد بررسی تحلیلی قرار دهیم که این امر نیازمند کنکاش اساسی در مبانی جنگ در ادوار مختلف نیز می‌باشد.

در این نقاط مشترک بین آرا و نظرهای اسلام و حقوق بشردوستانه بین‌المللی برآمدم و سعی کردیم با نگاهی دقیق به بیان دوگانگی‌های تئوری‌پردازان صلح جهانی اشاره کنیم.

جنگ در هیچ فرصتی برای بهجت تلقی نمی‌شود و جامعه جهانی به شدت از آن می‌هراسد و در این نامعادل، طرف دفاع معمولاً آسیب بیشتری می‌بیند بویژه اگر جانب حمله از تجمیع قدرت‌ها نیز بهره‌مند باشد.

در این جستار بر آن بودیم با اتکا به تئوری‌های جالب حاصل از حضور در فرصت‌های دفاع مقدس و تحلیل میدانی تجربه‌ها به بخش‌های علمی از نامرادی‌های حاصل از دوگانگی قدرت‌های جهانی در مواجهه با ظلم و ظلم‌پروریم و با زیرساخت اصولی از دایره آگاهی‌های حقوقی در عرصه بین‌الملل به نقد و بررسی منصفانه با محوریت موضوع اشارت نماییم.

بدین تلاش پژوهشی مسجل است که داوری بین‌المللی، تنها روش حقوقی فیصله مسالمت‌آمیز اختلافات از نظر اسلام است و روش‌های حقوقی حل و فصل اختلافات در ماده ۳۳ منشور سازمان ملل نیز شاهد بر آن است که توسل به زور، تجاوز و اشغال ممنوع است ولی دفاع مشروع و دفع تجاوز در ماده ۵۱ منشور ملل متحد، مجاز شناخته شده است.

عراق می‌بایست اختلافاتش را با ایران بر طبق مواد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر حل کند. عراق بسیاری از اصول و معاهدات را، که خود امضا کننده و عضو آنها بوده، نادیده گرفته و بدون اینکه مقررات جنگ را رعایت کند به ایران حمله کرد که فعل متخلفانه بین‌المللی بوده و موجب مسئولیت بین‌المللی آن دولت است. عراق تأکیدات اسلام، حقوق بین‌الملل معاصر، منشور ملل متحد، دیوان بین‌المللی دادگستری، حقوق بین‌المللی کیفری و حقوق جزای بین‌الملل را نسبت به رعایت حقوق ملل و حقوق بشردوستانه را کاملاً می‌دانسته ولی به آنها توجه نکرده.

«قواعد امر» در عین مراتب قواعد حقوق بین‌الملل، در رأس قرار گرفته و هر قاعده دیگری که مغایر آنها باشد، بی‌اعتبار محسوب می‌شود و در مواردی موجبات مسئولیت بین‌المللی متخلف را فراهم می‌آورد.

در خلال جنگ تحمیلی، افراسیابیت، دروغ تسلیحاتی، مالی و سیاسی بین‌المللی کشورهای اروپایی، آمریکایی، آسیایی برخوردار بود.

در طول ۸ سال دفاع مقدس، مردم ایران با دشمنان روبرو بودند که برای رسیدن به اهداف شومشان از هیچ جنایتی رنجور نمی‌شدند و شورای امنیت، در خصوص اجرای قوانین جنگ مسلحانه در طول تجاوز عراق به ایران، می‌توانست اقداماتی مانند: وضع تحریم برای اجرای قطعنامه مشخص کردن مسئولیت تجاوز و نقض قوانین درگیری، جبران خسارت، پرداخت غرامت، جلب رضایت انجام دهد تا خسارات جنگ به حداقل ممکن برسد. این رویه هیچ‌گاه عملی نشد.

در نهایت از رفتار والیان و واضعان و حاکمان نظام بین‌الملل می‌توان چنین برداشت کرد که حرکتی در دنیا مشروع است که در راستای منافع قدرت‌های

بزرگ باشد و اگر نباشد نقض حقوق بشر و نقض حقوق بشردوستانه بوده و باید با آن مقابله شود.

www.ketab.ir

فصل اول:

۱۹	مبانی نظری حقوق بشردوستانه در اسلام و حقوق بین‌الملل
۲۱	بخش اول: حقوق اسلام
۲۱	مبحث اول: مبانی جنگ در اسلام
۲۱	(۱) - مبانی حقوق اسلام
۲۱	مبانی حقوق بشر (از نظر علمای اسلام)
۲۲	قرآن حکم بر روابط اجتماعی
۲۳	علت مداخله بودن قوانین در اسلام
۲۴	حقوق قراردادهای بین‌المللی در اسلام
۲۴	تقسیم قراردادهای اسلام
۲۴	اصل وفای به عهد در سعادتهای بین‌المللی از دیدگاه اسلام
۲۶	اصل تغییر بنیادین اوضاع و احوال
۲۷	(۲) - جنگ
۲۷	آغاز جنگ
۲۷	ممنوعیت توسل به زور در اسلام
۲۷	۱- آیات قرآن
۲۸	۲- سنت و روش پیامبر
۲۹	فرق بین جنگ و دفاع مقدس
۳۰	حقوق انسانی و حقوق اموال غیرنظامیان از نظر اسلام
۳۰	الف- حقوق بشردوستانه در زمان جنگ
۳۰	ب- حقوق غیرنظامیان در جنگ از دیدگاه قرآن
	ج- حقوق غیرنظامیان در جنگ از دیدگاه روایات و سیره ائمه
۳۱	معصومین (ع)

- د- حقوق غیرنظامیان در جنگ از دیدگاه فقهی ۳۲
- ه- حفظ اموال خصوصی غیرنظامیان و نظامیان ۳۲
- (۳) - نقش اسلام در حمایت از منابع طبیعی و محیط زیست ۳۲
- مبحث دوم: مقررات حاکم بر جنگ در اسلام ۳۴
- (۱) - اختلافات ۳۴
- ۱- اختلافات بین‌المللی ۳۴
- ۲- روش‌های حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلافات ۳۴
- داور بین‌المللی در اسلام ۳۵
- (۲) - پایان جنگ ۳۶
- نارنج و روبات در روابط کشورهای متخاصم ۳۸
- روشنایی و مایل ۳۹
- اعمال منتهی به جنگ از دیدگاه اسلام ۴۱
- (۳) - آغاز جنگ ۴۲
- عرصه عملیات جنگی ۴۳
- تفکیک رزمندگان از غیررزمندگان ۴۵
- منع به کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی ۵۰
- (۴) - حفظ محیط زیست (اکولوژیک) ۵۱
- بخش دوم: حقوق بین‌الملل ۵۳
- مبحث اول: جایگاه حقوق بشردوستانه در رشته‌های حقوق ۵۳
- (۱) - حقوق بشردوستانه و اسلام ۵۳
- قواعد حقوق بشردوستانه در اسلام ۵۳
- (۲) - حقوق بشر دوستانه و حقوق بین‌الملل معاصر ۵۴
- تقسیم مفهوم حقوق بشر در زمان جنگ ۵۵
- (۳) - حقوق بشردوستانه و منشور ملل متحد ۵۷
- فصل هفتم منشور و اهمیت آن ۵۷
- (۴) - حقوق بشردوستانه و دیوان بین‌المللی دادگستری ۵۸
- (۵) - حقوق بشردوستانه و حقوق بین‌المللی کیفری ۵۹

دادگاه‌های رسیدگی کننده به جنایات ناقض حقوق بشردوستانه.....	۶۴
(۶) - حقوق بشردوستانه و حقوق جزای بین‌الملل.....	۶۵
مسئولیت دولت‌های متخاصم نسبت به اعمال نیروهای نظامی خود.....	۶۶
مبحث دوم: جنگ در منابع حقوق بین‌الملل.....	۶۷
(۱) - عرف بین‌المللی.....	۶۸
(۲) - اسناد و معاهدات بین‌المللی.....	۶۹
الف- ممنوعیت توسل به زور در حقوق بین‌الملل عمومی:.....	۶۹
ب- اصل وفای به عهد در معاهدات بین‌المللی از دید حقوق بین‌الملل	
.....	۷۰
ج- اصل تعهد الزام آور.....	۷۱
د- تدارک متقابل یا اصل تقابل.....	۷۱
تفکیک بین شریک‌های بی‌دفاع و بادفاع.....	۷۲
(۳) - اصول بنی حفری.....	۷۳
(۴) - رویه قضائی حاکم بین‌المللی.....	۷۴
اقدامات مقابله به مثل در رویه قضائی بین‌المللی.....	۷۵
(۵) - دکترین.....	۷۶
مبحث سوم: اصول کلی حقوق بشردوستانه.....	۷۸
(۱) - اهداف و اصول حقوق بین‌الملل بشر.....	۷۹
اهداف حقوق بین‌الملل بشر دوستانه.....	۷۹
اصول حقوق بین‌الملل بشر دوستانه.....	۷۹
(۲) - منابع و معاهدات حقوق بشردوستانه.....	۸۲
(۳) - هدف‌های نظامی و غیرنظامی.....	۸۳
اصل تفکیک میان هدف‌های نظامی و غیرنظامی.....	۸۴
تدابیر احتیاطی.....	۸۵
(۴) - غیرنظامیان در مخاصمات مسلحانه.....	۸۷
حمایت از افراد در زمان درگیری‌های مسلحانه.....	۸۷
شرایط عمومی رزمندگان نامنظم.....	۸۸

- ۸۸ قیام همگانی و جنبش‌های مقاومت (برپایی مردمی)
 ۸۹ افراد مبارز و غیرمبارز
 ۹۲ ماده ۳ مشترک در کنوانسیون‌های چهارگانه

فصل دوم:

- ۹۵ ا. مات ناقض حقوق بشردوستانه در دفاع مقدس
 ۹۷ بخش اول بررسی حقوقی فرایند آغاز جنگ توسط عراق
 ۹۷ بحث اول: عملیات مقدماتی تجاوز عراق
 ۹۷ (۱) - معاهده ۱۹۷۵ الجزایر
 ۹۹ الف - پانزدهمین رأی قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر در جلوگیری از جنگ
 ۱۰۲ ب - دلائل اعتبار نامه ۱۹۷۵ الجزایر
 ۱۰۳ (۲) - دلائل اقرار به تجاوز عراق
 ۱۰۴ (۳) - تمهیدات صدام برای تجاوز
 ۱۰۶ مبحث دوم: شورای امنیت و مشروع تجاوز به ایران
 ۱۰۶ (۱) - ابزارهای شورای امنیت در توقف تجاوز
 ۱۰۷ الف - اصل ممنوعیت استفاده از زور
 ۱۰۹ (۲) - توانایی‌های شورای امنیت در پیشگیری از تجاوز
 ۱۰۹ الف - وضع تحریم برای اجرای قطعنامه
 ۱۱۰ ب - اعلام مسئولیت تجاوز و نقض قوانین درگیری
 ۱۱۰ ج - اعلام جبران خسارت
 ۱۱۱ د - اعلام پرداخت غرامت
 ۱۱۱ هـ - اعلام جلب رضایت
 ۱۱۲ (۳) - نادیده گرفتن اصل دفاع مشروع در حقوق بین‌الملل
 ۱۱۳ الف - حق قضاوت در شناسایی؛ ضرورت و لزوم دفاع
 ۱۱۴ ب - مستندات دفاع مشروع
 ۱۱۵ ج - ادله و مبانی مشروعیت دفاع ایران

مبحث سوم: تجاوز عراق از منظر حقوق جزای بین الملل.....	۱۲۰
جرایم ارتكابی عراق در خلال جنگ تجاوز کارانه علیه جمهوری اسلامی ایران.....	۱۲۰
(۱) - جنایات جنگی.....	۱۲۱
(۲) - اقدام به تجاوز و نقض کنوانسیون های بین المللی.....	۱۲۲
اول - کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه.....	۱۲۲
دوم - کنوانسیون های ژنو مصوب ۱۹۴۹.....	۱۲۲
سوم - پروتکل های الحاقی به کنوانسیون های ژنو.....	۱۲۳
(۳) - حمایت علیه بشریت.....	۱۲۴
مبحث چهارم: رعایت Top of Form.....	۱۲۶
حقوق بشر در سه منطقه بین المللی در مناطق اشغالی.....	۱۲۶
(۱) - عراق به رعایت حقوق بشردوستانه بین المللی حاکم بر اشغال.....	۱۲۶
(۲) - مسئولیت قدس اشغالی در تضمین رعایت حق حیات ساکنین سرزمین های اشغالی.....	۱۲۸
(۳) - لزوم اتخاذ اقدامات احتیاطی در حفاظت از غیرنظامیان در برابر آثار ناشی از جنگ.....	۱۳۰
(۴) - ممنوعیت اعدام غیرقانونی اهالی سرزمین های اشغالی.....	۱۳۰
(۵) - لزوم حفظ حرمت انسانی ساکنان سرزمین های اشغالی.....	۱۳۱
(۶) - ممنوعیت انتقال اجباری اشخاص مورد حمایت.....	۱۳۲
(۷) - ضرورت محافظت از اموال عمومی.....	۱۳۳
(۸) - حفظ حرمت اموال خصوصی و ممنوعیت غارت و آنها.....	۱۳۳
(۹) - ممنوعیت تخریب محیط زیست.....	۱۳۴
آثار جنگ عراق علیه ایران بر محیط زیست.....	۱۳۵
بخش دوم: مصادیق و قضایای نقض حقوق بشردوستانه و راهکارهای جلوگیری از آنها.....	۱۳۸
مبحث اول: نقض اصول حقوقی در جنگ.....	۱۳۸

- (۱) - نقض اصول حقوق بین‌الملل در جنگ..... ۱۳۸
- (۲) - نقض اصول حقوق بشردوستانه و ارتکاب «جنایات جنگی»..... ۱۴۰
- مبحث دوم: موارد نقض حقوق بشردوستانه توسط جامعه بین‌الملل..... ۱۴۰
- (۱) - حمایت‌های جهانی از صدام..... ۱۴۰
- (۲) - نقض پیمان‌های آشکار توسط آمریکا..... ۱۴۳
- (۳) - همکاری اروپا با آمریکا در جنگ تحمیلی..... ۱۴۸
- اعزام ناوگان‌های جنگی اروپا به خلیج فارس..... ۱۴۸
- (۴) - موارد نقض حقوق بشردوستانه توسط کشورهای منطقه..... ۱۵۳
- مبحث سوم: موارد نقض حقوق بشردوستانه توسط عراق..... ۱۵۳
- (۱) - حمله به اهداف و مناطق غیرنظامی..... ۱۵۳
- (۲) - حمله به شهر، دهان غیرنظامی و مناطق مسکونی..... ۱۵۴
- (۳) - حمله به وابسته‌های کشتی‌های غیرنظامی..... ۱۵۵
- (۴) - بدرفتاری با سرای..... ۱۵۶
- (۵) - کاربرد سلاح‌های شیمیایی..... ۱۵۷
- گزیده‌های از جنایات شیمیایی صدام علیه ایران..... ۱۵۷
- مبحث چهارم: بررسی اقدامات ناقض کنوانسیون ژنو توسط عراق در مورد اسرا..... ۱۶۰
- (۱) - اعمال ناقض حقوق اسرا در میدان جنگ..... ۱۶۱
- کشتار اسرا بدون محاکمه و دلیل..... ۱۶۱
- اسارت غیرنظامیان از جمله زنان، کودکان و پیران..... ۱۶۲
- (۲) - وضعیت اسرای ایرانی در اردوگاه‌های عراق..... ۱۶۳
- مبحث پنجم: اقدامات تلافی جویانه..... ۱۶۴
- (۱) - Bottom of Fo جنگ شهرها و نقض حقوق بشردوستانه بین‌المللی..... ۱۶۴
- (۲) - تحریم (اقدام تلافی جویانه اقتصادی)..... ۱۶۶
- (۳) - بمباران شیمیایی سردشت..... ۱۶۸
- (۴) - بمباران شیمیایی شهر «حلبچه» در کردستان عراق..... ۱۷۱

مبحث ششم: راهکارهای پیشگیری از نقض حقوق بشر.....	۱۷۳
(۱) - پیش بینی اقدامات برای برخورد با تجاوزات آشکار به حقوق بشردوستانه.....	۱۷۳
(۲) - راهکارهایی در اسلام برای پیشگیری از نقض حقوق بشر.....	۱۷۴
(۳) - راهکارها و ضمانت اجرای حقوق بین الملل بشردوستانه (با تأکید بر ماده ۱ مشترک کنوانسیون های ژنو ۱۹۴۹).....	۱۷۷
الف- مبنای تضمین اجرای قواعد حقوق بین الملل بشردوستانه.....	۱۷۷
ب- راهکارهای تضمین حقوق بین الملل بشردوستانه	
(Implementation).....	۱۷۹
ج- ضمانت اجرای حقوق بین الملل بشردوستانه ((enforcement).....	۱۸۱
فهرست منابع.....	۱۸۵
کتابها.....	۱۸۵
مجلات.....	۱۸۷
پایان نامه.....	۱۹۰
سایت.....	۱۹۱
وب سایت.....	۱۹۱